ԵՒՐՈՊԱ

Քաղաքական Լուրք

Թիւ 23 — 7 ՅՈՒՆԻՍԻ (26 ՄԱՅԻՍԻ) — 1852

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԻԵՆՆԱ, ՅՈՒՆԻՍԻ 6

[illegible]

ԲԵԼԳԻԱ

[illegible]

ԱՆԳԼԻԱ

[illegible]

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

[illegible]

ազգը, որն որ թագաւորին կողմանէ փակատար իշխանութիւն ունէր, խորհրդանոցը հանդիսութեամբ գոցուեցաւ: Այս բանս առհասարակ հաւանութիւններով եղաւ, եւ խորհրդանոցին գոցուելուն թուղթը կարդացուելէն ետ փակատար իշխանութեան անունը՝ թագաւորին յանձնարարութեամբ խորհրդանոցին գոցուիլը հրատարակելէն ետեւ՝ երեք անգամ կեցցէ՛ կանչեցին:

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

ԹՈՒՐԻՆ, Մայիսի 16: Կ'ըսէ Էնտէբանտանս պէլժ լրագիրը, թէ ներքին գործոց պաշտօնէին մէկ շրջաբերական թուղթը կը հրատարակէ բոլոր ընդհանուր տեսուչներուն, որպէս զի սահմանադրութեան Ս. յօդուածին միտ դնելով՝ որուն մէջ հանձնական ազատութեան կամք կը ծանուցուի, ամէն օրէնքի պահպանութեան աւելի ճիշդ հսկեն: Եւ որովհետեւ այս բանիս մէջ դժնդակ անկարգութիւններ մտած են, անոնցմէ հրաժարելու համար խորհուրդ կու տայ նոյն շրջաբերական թուղթը, որ զանոնք վերցնելու համար խիստ հաշուապահ ձեւերու մը բռնէին հրաման, իսկ եթէ աս չհնազանդին, ան ատեն օրինաց անարգողները դատաստանի կանչեն:

— Մանիրա Դրէս, ... սրճարանի մէջ թաղուիլ դագաղիներէն յառաջ մը գրեր եղէ, որն որ մինչեւ հիմայ եղածներուն ամենէն մեծը գրուած ըլլայ: Լրագրին նշանաբանն է. «իշխանութիւն՝ առանց ձախողութեան, ազատութիւն՝ առանց ապերասանութեան, յառաջդիմութիւն՝ կարգաւորութեամբ եւ առանց ոտք վրայ չելնելու»: Ըսնէ ասիս ալ կը յաւելսած մէջը գրուած գրքին զինուորական սէրութիւններ ատենականներով եւ գծագրութիւններով: Լրագիրս հոս հաստատուած շատ մը օրինաւորական Գաղղիացիներ գրած գրեր տան:

— Թուրին, Մայիսի 22: Պաշտօնէից երկրորդական վիճակը գոցուեցաւ: Ընթեռնի վճռելով մը որոշուեցաւ որ Պաշտպանութեան ըլլայ Արդարութեան պաշտօնեայ, Ձիապարիս՝ Նաւուց, իսկ ՏԱՆՆէյիլ Հանրական, փաւէրգափա եւ փնաւգգի (Նավին գործոց) իրենց յառաջուան պաշտօնը պահեն: ՏԱՆՆէյիլ պատգամաւորաց ատեններէն մէջ յայտնեց թէ երբոր պաշտօնէից վիճակն երկրորդ. սկսաւ, թագաւորին խնդրեց յանձնեց որ պաշտօնէից նոր ժողով մը կազմէ: Եւ հայրենեաց սիրոյն համար նոյն գծուար առաջարկութիւնը վրան առի. եւ կը յուսամ որ իմ՝ հին ու նոր պաշտօնակիցներս ինծի կ'օգնեն: Նոր պաշտօնէից խմբին բռնած փորձանքն ան սիրոյ ըլլայ, բայց, որ կը վրան առած պարտաւորութիւնները թէ դէպ ի ներքս եւ թէ դէպ դուրս՝ բաւ խղճի մտաց կատարէ: Պաշտօնէից վիճակին խախտելու պատճառներն ու Թաւփուր կոմսին հետ եղած վէճը շատ հանրածանօթ չըլլայ: Ըս ամէն խռովութիւններուն այնչափ մեծ հետեւութիւն մը չըլլալովը: — Թուրինի լրագիր մը կը հաստատէ թէ Հիւմպտան կառավարութիւնը միայն անցուած մին է գոլոր վերջին ատրճանակ աքսորեալներն պաշտօնէից դաշինք մը, որուն սկզբունքը պիտի ըլլան ազատութիւն պատուութեան ու ընդարձակութեան օրէնքը ... հիմ առնուլ իրբեւ ընդհանրական պատճառներով ընտրուիլ կառոց ըլլալը, զօրքը քիչցնել, հաշուոյ հոս հաշուել, եկեղեցականները փոխառել ու անոնց տնտեսութիւնը վերցնել, եկեղեցի փախստականներին մտցնել:

— Թուրին, Մայիսի 24: Ըսկեց Վէնէտիկ լրագրին այսպէս կը գրէ: Կ'երեւայ որ Սարդինիային հանդէպ հետ ունեցած խնդիրները բաժանելու մօտ ըլլան: Կ'ըսուի թէ Ս. Գահը Բրէմմերէի ըրած առաջարկութիւնն ընդունած ըլլայ, այս ինքն դպեր, Հռոմին հետ համ կեցող փոխէդրողի հրաժարելով եպիսկոպոսը՝ Զէնովայի արքեպիսկոպոս անուանելու հաւանած ըլլայ: Ըս եպիսկոպոսը Սարդինիայի մէջ ծանօթ նորոգութիւններու մասնակցութեան՝ իր մեծ ուէն հրաժարիլ խնդրած էր, որն որ նոյն ատեն ընդունուեցաւ ալ. իսկ Հիւմպտան թագաւորին եւ անոր եպիսկոպոս Զէնովայի դրան գաւառապետ եղած է: — Լուսանին համեմատ Թուրինի արքեպիսկոպոսութիւնը Սաւոնայի մեծապատիւ եպիսկոպոսին պիտի տրուի:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, Մայիսի 20: Մեծապէս Յունաց Էփէնտիին Եգիպտոսի բդեշխին հետ ըրած դրամական վիճակը կայուն ալ հաճելով ընդունեցաւ, մանաւանդ անոր համար որ բոլոր խոստովանելուն մէջ բարձրագոյն Դրան վերնագոյն իշխանութիւնը կամ վեհապետութիւնը (Souveraineté) կատարելապէս ճանչցուած է: Բդեշխին պահանջած դեղեքները համար եօթը տարուան Սուլթանի կը տրուի. բայց ինքն ալ ասկից ետեւ 60,000 քսա ոսկւոյն (դրեթէ 13,320 ստերլինգ) աւելի հարկ պիտ'որ վճարէ: — Ըարձրագոյն Դրանէն

լոլոր տէրութեան ընտրաց վրայ բաժնուած նշանով՝ ... մէջ. Մասնի Մափոսեան ... տէրութեան եկեղեցիներ ու ... [illegible] ... համար գրեթէ մեծ կոչը կայ:

— Սրբազան բարեպաշտն Պապին ... [illegible] ... պետութեան ... սրբազանին կողմանէ ... [illegible] ... կը շարժի: Ցուցադրութիւնը հետեւեալն է:

«Ազգաբաղդին մէջ ... [illegible] ... մէջ ... [illegible] ... եւ թէ ... կը հրատարակին: Օտարական ... [illegible] ... ոչ ... [illegible] ... երեւելի ... [illegible] ... :

— Պապին ... [illegible] ... Մայիսի ... [illegible] ... :

— Սրբէ ... [illegible] ... Նէապոլի ... [illegible] ... :

— Գամբաղի ... [illegible] ... :

ՀՆԴԻՍՏԱՆ

ՓՈՒՆԱ ... [illegible] ... Պոմպէյի ... [illegible] ... Մայիսի 14ին ... 15ին ... [illegible] ... 2 ... 15 ... 14 ... 118 ... 130 ... 25,000ի ... [illegible] ...

ՄԻՍԱՒՈՐՆԵԱՆՔ

ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

Մեղուներ: Իրենց կազմերը, ... [illegible] ...

ՄԵՂՈՒՆԵՐՈՒՆ ընկերութեան մէջ ... [illegible] ... թագուհին ... [illegible] ...

Մեղուներուն կառավարութիւնն աւելի միապետական է քան թէ հասարակապետական: Ինէ միայն ...

մը ամենուն կ'առաջնորդէ, որն որ իրեն ժողովրդեան չէ թէ մինակ թագուհին համար նուէր մըն է, ինչու որ փեթակին մէջ եղող երեւան քաղաքական հաղորդ մեղուաց մէջ՝ միայն թագուհին կը ծնանի: Իրեն ամէն եղող մեղուներուն իրեն շատ սէր ու հպատակութիւն կը ցուցնեն: Ամենը քովը կը ժողվուին ու իրեն կը ծառայեն: Ոմանք իրեն մեղր կը բերեն, ոմանք պատուիրելու երկրպագած բեւեռեւ մը վրան ինկած չըլլալու կ'ասեն: Պարտէզը որ երէ՞ ամենը կարգաւ անցնելու ճամբան վրայ կը շարուին, ու ամենը ալ իրենց կը հպատակերուն ընտիրները կամ երկրպագուները, եռանդով կ'երթան: Ան ատեն բոլոր մեղուաց մէջ շարժում ու ուրախութիւն մը կը տեսնուի, կը սկսի բեւեռներնին զարնելով ու մեղմ բզզելով մը իրենց սիրելի թագուհին ու մայրը անտեսնելուն վրայ պզարած ուրախութիւններնին յայտնել:

Ամէն մէկ փեթակի մէջ երեք տեսակ մեղու կայ, այսու, էգ ու չէզք: Բայց նոր ծագերու խումբ խումբ բաժնուելու ատենէն զատ, փեթակի մէջ մինակ մէկ էգ մը կը գտնուի, որն որ թագուհի բանծնէ է: Արուները երբեմն չորս հինգ հարիւր, իսկ չէզքերնին շատ անգամ քսանուն հազար ու ան աւելի կ'ըլլան: Չէզքերները ծառայութեան ու աշխատութեան վիճակի ունին: Թագուհին ու արուները մեղրի ու թագաւորութեան քաղաքացի կու տան:

Թագուհին մէկալ մեղուներէն աւելի մեծ, փայլուն ու գեղեցիկ է: Մեղուաց ճարտարապետութիւնը զարմանալի է: Իրենց բջիջները՝ որոնք մէկտեղ խորշիկ (կէրէճ) կը կազմեն ու անոր երկու երեսը կը բռնեն, երեք հաւասարակողմ քառակուսի ձեւէ բաղկացած վեցանկիւն գծով կազմուած յատակներէ կը կազմուին: Ասանկ մեծ շինուածք կառուցանելու համար բջիջներու յատակներուն այնպէս ճարտար յարմարցուած են մէկզմէկու, որ ամենեւին տարածք մէջտեղ մը չմնայ: Երբոր իրենց գործուածը շինութիւնը կը սկսի, անոնք շատ դանդաղ կը բանին, անոնք կ'երթան շինուածքին համար նիւթ (մոմ) կը ժողվեն ու կը բերեն գործաւորներուն կու տան: Ասոնք՝ որ երկրորդները կը կազմուին, մոմը կ'առնեն, բերնով կը ծամծմեն, կը տարածեն, կը կոխեն ու բջիջներուն կամ գրերուն ասդին յատակը ու կողերը կը դնեն: Բայց աս գործքը շատ աշխատանք բերելով՝ ասկէ սկսելու առանց վեր ի վերոյ մը սկսին ու հին գնելէն ետեւ գործերը կ'ըլլան յաջողութիւն առնելու. եւ կեցուցած աւելու համար: Ան ատեն ասոնք տեղ երրորդ գունդ կու գայ գործելու: Ասոնք ալ մոմիներուն վեր ի վերոյ շինածին վրայէն քսելով մը հեղ անցնելով իրենց շինութիւնը կը շտկեն, ու չէն թէ մէկը միայն որ գլխը կատարեալ բջիջներն ու մեղրերն: Եւ որովհետեւ ատոնց գործքը երկայն կը տեւէ ու կ'անհամբերեն, անոնց համար չորրորդ գունդ մ'ալ քովերնին կը կենայ ու անոնց թէ կարգին աւելու քանի մը կտորներ մեղր կը կտրեն, որն որ յարմար մեղուին շատ մը խմելով, նոր գործուած գործքերնին կը գործեն: Աս գործաւորներուն ժրութեան անուշ մեծ է՛ որ երկու կերպ բջիջ, որն որ երկու հազար մեղու կ'առնէ, մէկ օրուան մէջ կը շինեն կը լմնցնեն:

Թագուհւոյն բջիջը միւս ամենէն առաւել կը շինեն ու ձեւը մէկալ մեղուներու բջիջներէն ձեւէն տարբեր պատ ունենալու կ'ըլլայ: Այս բջիջն սեռնակ դրսւոր ուղղակի թագուհի կը չըլլան, որ անոր գրած նիւթ ալը հորիզոնէն աւելի հաստատ բջիջ կլորը չիլլալը: Թէ արուներու ու էգ չէզքերուն բջիջներ վեց անկիւն ունին. բայց չէզքերնուներն արուներուն բջիջէն մեծ է: Թագուհին հաւկիթները պատ դրսւ բջիջներուն մէջ կ'ածէ: Ըս հաւկիթներուն որդեր կ'ելլեն, զորոնք աշխատաւոր մեղուները կը սնուցանեն. քանի մը օր ետքը աս փաթթած մանկիկները, որդերուն բջիջներուն բերանը ոգելոյ մեծ կափարիչով մը կը գոցեն: Ասոնք որդերը բջիջներու մէջ փակուած մատնուհինք որ անցած կը մնան ու ետքը իրենց բանած դուրս խորտակելով՝ մեղու կերպարանքով դուրս կ'ելլեն:

Փեթակ մ'ալ աս մեր արարածներուն հազմեկեր գիտենք: Մեղուները երկու բաղկած ունին, որոնք իրենց աչուըները կը պաշտպանեն ու փուշեր կամ ճիւղեր բուն մը հասած ատենն իրենց խնայ կու տան: Պզտիկներուն երկու կազմ երկու լայնքակեր, իսկ ամէնէն գլուխ գլուած ատրը նաւակներն ձեւով գծակիլած երկու տրցակ աչուըներ ունին: Երկու ալըք, մնացած թէ աւելի բանալ համար՝ երկու կողմնակի բաղդած ու գլուխ հասար խնդիրներ ունին: Ըս ալըրներնին կայ խնդիրները իրենց մամ՝ ժողվելու եւ քաղուելու, ըլլիս լինելու եւ փեթակին մէջ մէջ գիշերը անհանգիստ բանալու դուրս նետելու կը ծառայեն: Ըսնածին ասած աս կայ, որն որ զասն ու ան աւելի մաւ ուրիշ կը բազկիլնայ: Միայն աս պատիճն ալը ետեւի կ'անճիչում ու կ'երկինցնէ, ու աս պատիճով է որ ծաղկինց հիւթը ծծելով՝ մեղը ասանկովներէն մէկուն մէջ կը խաղայ: Ինչու որ մեղուն երկու ստամոքս ունի, մէկը մեղրամանի համար, մէկալը՝ ճարտար աշխատասէրն

[illegible]

[illegible]

ԱԶԳԱՅԻՆ

[illegible]

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԷՆՆԱ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5

[illegible] 100 [illegible]	253¾	[illegible]	2	[illegible]
[illegible] 100 [illegible]	121¼	,,	½	,,
[illegible] 300 [illegible]	—	,,	2	,,
[illegible] 1 [illegible]	12.12	,,	1	,,
[illegible] 100 [illegible]	269¼	,,	2	,,
[illegible] 300 [illegible]	143½	,,	2	,,
[illegible] 300 [illegible]	121¼	,,	2	,,
[illegible] 300 [illegible]	143½	,,	2	,,
[illegible] 120 [illegible]	120¼	,,	3	,,
[illegible] (29) 382 · 384 [illegible] 1		,,	31	[illegible]

Ի

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾԱՊԱՅԾԱՌ ԵՒ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ

ՏԵԱՌՆ

ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՅ ՀԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՆԵՈԿԵՍԱՐԻԱՅ

ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ԱԲԲԱՅԻ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԻԷՆՆԱՅԻՈՑ

Այր նըստէր աշխարհըն յարտօսր Եփրատեան ափն 'սուգ,
Ի սափոր յեց անձինց քաղցր՝ բարբառ ընդ արուգ,
Մինչ յանկարծ հնչէր բարբառ յԷնմանէն այսր. «Ի Վիեննա
Տե՛ս, Հայկազն, զոր ծընաւ քեզ Արգահէ մեւս նոր բղխումն.
Երկին նոր եդ Զեռն հըզօր ընդ Թարգմանեան կամարաւ,
Յոյնդ զատուցս ծնունդ նա տանդ, նըշոյլք նորա չեղծցին բնաւ»: —
Ըզփառօքն երգեմ այսօր բղխաւաւոր արժանի,
Զի նմա քաղցր է մըրմունջն ըղձիցացաւս բնածնի: —
Զմանուկ ժիր՝ տեսի զի 'Նորին' Հընդն Հաւմեայ տայր յուանդ,
Եւանեան կամարքըն պերճ ասպընջական որդւոյն անդ.
Հարազատ մայր ստուանեան ջամբեաց նըմին կաթըն սուրբ:
Բայց հրամանք էին նըմին, մի կալ երկար անդ ատուրբ:
Յորդք, աղէտք, որ երկնաւոր կամօք բոլոր ցանդ տանին,
Կոչեցին ի Տերգեստեան յանկարծ ի յարկ զՊատանին.
Զհայազունդ նա անդ վերամբ եհան ընդ փարժըս ճարտար, '
Զկորովին մրսաց բըցցյա եւ ի կըշխոյն արդար:
Բայց Բարձրեայն՝ որ ընդ խիստ եւս հանէ յանդորր զերբոյն ցանգ,
Մինչ սրխ հողմն ած զուխակս, Թողեալ ի վերա ի վտանգ,
Նժիրանեայ Հօտապետին բազուկ հըզօր կայր իմ' Քաջ.
Կա սրտր յԸնգուստական քաղաքի զաւխտա բարգաւաճ:
Զի՞ խօսկ պէտք տողել աստէն զՀօրուն խընամս ըստոյժ ժիր
Զոր զորմին Եւգանեայ եցոյց զաւակ իւր բնակ:
Կանուքեան յափունս անդ մերձ ի Գերմանիկ աշխարհի
Արտանկէսա մնուն ջերմոյլ ուխտիւք հանակ կայ պարհի:
Հօգին զնա ընդ փառակից եւ Հօտապետ իւր խաչին,
Օծութեան եդ խոյր նըմին յԸռաքելոյ ած բաժին:
Զայնր այսօր բղխատական զա հինդ հընգեակըս տարեաց,
Կուռ շուքեղ վառն զարուց զըրեալ անուան, կատարեաց:
Ըծ երբեմն Արիստակէս Մեծ կանոնս Հայոց ի մէջից,
Սա հիմունս Մխիթարեան տանս ած յօրինակ նորին կից:
Ըզեկն այն սպիտակայնեալ նուսթձնս հընձոյ դեւ զաշուն,
Զոր տայց խըռով զորմին բառ յորդ սըբոյցըն չափուն:
Օրհնութեամբ յիշեսցէ զնա մարդ Մածուքեայ եւ Մայրանդ,
Յորըս ջան ժիր Մըշակին դիցէ բըկոյդն արգաւանդ: —
Մաղթեն արդ որդւոց երամք, մաղթեն մանկունք հայակոյտ,
Ոչ չորրորդ միոյ դարու, այլ բեւր զարուց ակնալթ:
Տեսցեն միշտ Մասիք՝ հանդոյն հովիւս հարար յիւր որդւոց,
Վերայի մինչեւ յաւուրս նոյա փալթոյն քըստակ քոց:

Ի 27 ՄԱՅԻՍԻ, 1852.